

АЛЕКСАНДАР ЂАЈА , "БИТКА ЗА СЕЊАК"

Лица:

АНДРИЈА МАРИЋ, наставник у пензији
МИЛИЦА МАРИЋ, његова жена, фармацевт
НЕБОЈША МАРИЋ, њихов син, незапослени стоматолог
ГВОЗДЕН ВУКОВИЋ, политичар у пензији, резервни мајор
ЉУБИНКА ВУКОВИЋ, његова жена, пензионер
НАТАША ВУКОВИЋ, њихова ћерка, стјуардеса
КАТАРИНА ПАВЛОВИЋ, Милицина мајка,
породични пензионер
КРАСОЈЕВИЋ, резервни водник
СТЕВАНОВИЋКА, активиста у Месној заједници
МИТА, резервни капетан
МАХМУТ МУРИЋИ, поштени Албанац
(НОСАЧИ, ВОЈНИЦИ, ПОШТЕНИ АЛБАНЦИ...)

Дешава се у Београду, крајем друге половине XX века.

Лица и догађаји су измишљени, а свака сличност са стварним лицима и догађајима је немогућа.

Београд, 1988.

Комад је премијерно изведен 05. 09. 1989. године у Позоришту на Теразијама у Београду.

ПРВА СЛИКА

Из мрака почне продорно да завија сирена за узбуну.

Отамњење: дневни боравак у стану Марића. За столом, с главом поред писаће машине, спава Андрија Марић. Пробуди се, устане и затвори прозор, а затим се врати за сто и, као да се сирена и даље не чује, мирно настави да куца... Утрчи успаничено Милица, у спаваћици.

МИЛИЦА:

Андрија, узбуна! ... Андрија!?

АНДРИЈА:

Молим?

МИЛИЦА:

Чујеш ли сирену?

АНДРИЈА:

Чујем.

(Удари слово)

Тачка.

МИЛИЦА:

Боже, смилуј нам се ... Мама! Мама!

Уђе Катарина Павловић, сасвим смирена.

КАТАРИНА:

Зашто вичеш, ћери?

МИЛИЦА:

Почиње рат, морамо да бежимо! ... Небојша?! Небојша се синоћ није вратио! ... Где

ми је дете, чујете ли ме?

КАТАРИНА:

Милице, молим те, не **с е ј и** панику.

МИЛИЦА:

Андрија, помери се, човече! Морамо да пронађемо нашег сина!

АНДРИЈА:

Како...

МИЛИЦА:

Шта: како?

АНДРИЈА:

Како да пишем у оваквим условима ...?

МИЛИЦА:

Ја немам мужа, ја немам никога!

КАТАРИНА:

Е, када сам хтела да те удам ...

АНДРИЈА:

За госн Миливојевића ...

МИЛИЦА:

Не спомињите Миливојевића!

КАТАРИНА:

Молим. Ако једном заувек склопим очи нећу више ништа спомињати.

АНДРИЈА:

“Оставите сваку наду ви који ћете ући...”

МИЛИЦА:

Полудећу од вас! Полудећу од ове сирене! Где ћемо, куда ћемо?

КАТАРИНА:

Куда? Нигде.

МИЛИЦА:

Мама, јеси ли ти при себи?

КАТАРИНА:

Нисам! И не могу бити при себи у овој уклетој кући.

АНДРИЈА:

О, имате примедбе на смештај?

КАТАРИНА:

Погледајте се: како то живите?

АНДРИЈА:

А шта нам фали?

КАТАРИНА:

И глава и реп! Син вам луња ноћу около, нити знате шта ради, нити с ким се дружи. Ти, зете, кљуцаш по тој машини и дању и ноћу, не могу ока да склопим. А моја ћерка, од кад се за тебе удала, престала је да личи на себе: не чита штампу, не слуша радио, не гледа телевизију – ко да живи у средњем веку!

МИЛИЦА:

Какве везе сад има телевизија...?

КАТАРИНА:

Има! Целе недеље брундају о тој војној вежби, а ти запела: рат па рат.

МИЛИЦА:

Војна вежба? Јеси ли сигурна?

КАТАРИНА:

Сигурно да сам сигурна! Мислиш да се тако ратује: пљуни па залепи.

МИЛИЦА:

Не знам, кад чујем сирене ...

КАТАРИНА:

У твојој глави и јесу само сирене!

МИЛИЦА:

Али, мама, и '41. су говорили да је вежба, а док смо се окренули, већ су праштале бомбе.

КАТАРИНА:

То је било пре рата! Неће ваљда и данас да нам сруче бомбе на главу, а да ми о томе немамо појма.

МИЛИЦА:

Просто не знам шта више да мислим...

КАТАРИНА:

И не треба да мислиш! Ћути и слушај шта ти се каже.

АНДРИЈА:

Тако је, душо, слушај маму. Но-но.

КАТАРИНА:

То “но-но”, зете, стави у тај роман и не мешај се у наше породичне односе.

Тутњава корака на степеништу.

МИЛИЦА:

Чујете ли? Јуре у подрум! ... Мама, морамо и ми!

КАТАРИНА:

Аман, ћерко, нисам бежала у подрум ни 6. априла.

МИЛИЦА:

Оно је било друго време. Данас се све бодује.

КАТАРИНА:

Милице, да те твоја мајка нешто пита: зашто не одеш у пензију?

МИЛИЦА:

Питај то оне у комисији! ... Све то данас тражи паре, ни пензију више не можеш цабе да добијеш.

КАТАРИНА:

Ко каже? Твој Андрија је доби из цуга... Истина, видели људи одмах да је... то, мислим, у реду, објективна нужност и за опште добро...

АНДРИЈА:

Госпођо Павловић, зашто претходно не конципирате на папиру своје мисли, да бих вас лакше пратио?

Сирена нагло престане.

МИЛИЦА:

Чујете ли? Престало је.

АНДРИЈА:

Како да чујемо, кад је престало?

КАТАРИНА:

Но, ћерко, сада ћеш се ваљда смирити.

МИЛИЦА:

Лако је теби да говориш, не знаш ти овај комшилук.

КАТАРИНА:

За име бога, досад сам га већ упознала. Месец дана ја већ чамим у овој вашој, да не

к а ж е м шта.

АНДРИЈА:

Зашто се мучите? Можете одмах да се спакујете.

КАТАРИНА:

Тако, дакле? Не могу да одем док ми мајстор не заврши молерај.

АНДРИЈА:

Али, тај господин вам кречи стан месец дана.

КАТАРИНА:

Шта покушаваш тиме да саопштиш?

АНДРИЈА:

Само то да се такав посао не погађа по дану.

КАТАРИНА:

Махмут Мурићи је добар мајстор и поштени Албанац.

АНДРИЈА:

Сигурно! Зато вам молује стан ко да осликава Сикстинску капелу.

КАТАРИНА:

Сада ми је све јасно. Зашто лепо не кажете: досадила си нам, иди кући. Ја ћу се спаковати, па ћу отићи у Армију спаса и рећи: ја немам никога!

Звук авиона који се приближавају.

АНДРИЈА:

Коначно, Енглези ...!

МИЛИЦА:

Енглези или Немци!

АНДРИЈА:

Или Руси.

КАТАРИНА:

Јесте ли ви полудели? Ово је војна вежба.

АНДРИЈА:

Ја чујем авионе.

КАТАРИНА:

Чујем и ја, нисам глува! Али, то су наши авиони – који представљају непријатељске авионе.

АНДРИЈА:

Где то пише?

КАТАРИНА:

То се зна, тако је предвиђено.

МИЛИЦА:

Требало је да сиђемо у подрум...

АНДРИЈА:

Опростите, ако су наши непријатељски, који су онда пријатељски?

КАТАРИНА:

Исто наши, то јест, наши – који представљају наше... Само што још нису узлетели.
Детонације.

АНДРИЈА:

А чије су бомбе...?

МИЛИЦА:

То је заиста неподношљиво! Шест дана престојим на ногама у тој апотеци, а недељом, кад треба да данем душом, бацају на мене бомбе!

КАТАРИНА:

Лепо сам хтела да те удам за...

МИЛИЦА:

Ако још једаред споменеш Миливојевића, гурнућу те кроз прозор.

КАТАРИНА:

Уштедећу ти труд, ћерко ...

(Приђе прозору)

Пуцајте! Пуцајте на једну усамљену и беспомоћну старицу!

Зазвони телефон.

МИЛИЦА:

(Подигне слушалицу)

Ало? ... Ало, ко је? ... Ало ...? Мама, затвори тај прозор! ... Небојша, ти си?

КАТАРИНА:

(Брзо затвори прозор и дохвати слушалицу)

Чедо бабино! Где си, сине? ... Где? ... Шта радиш тамо? ... Заробљен си?

МИЛИЦА:

Заробљен, куку мене!

КАТАРИНА:

Ко те заробио?... Снаге агресора?

АНДРИЈА:

Боље агресор него мурија.

МИЛИЦА:

Јао, сад ће да га муче!

КАТАРИНА:

Ћути, нарикачо, не чујем дете! ... Није телевизор, твоја мајка ... Како се то десило?... У “драгстору”, разумем ...

АНДРИЈА:

Наравно, пословни састанак у “драгстору”.

КАТАРИНА:

И, шта ћеш сада? ... Покушаћеш да побегнеш, разуме се ...

МИЛИЦА:

Убиће га, убиће ми дете!

КАТАРИНА:

Учини све што можеш, сине... Разуме се ... Буди опрезан, непријатељ никад не спава ... Чекамо те и надамо се. Амен.

(Спусти слушалицу)

МИЛИЦА:

Сине мој једини, зар сам те зато родила, да те злотвори заробе у “драгстору”?

КАТАРИНА:

Милице, попиј чашу воде.

МИЛИЦА:

Шта ће бити с мојим дететом?

КАТАРИНА:

Ама жено, заробљен је само кобајаги, није у ланцима.

АНДРИЈА:

Немојте двапут да кажете. Код њих се то никад не зна.

(Детонације престану)

Коначно ... могу да наставим.

(Настави да куца)

МИЛИЦА:

Андрија, шта то радиш?

АНДРИЈА:

У ком смислу, шта то радим?

КАТАРИНА:

Али, зете, није ли нам било доста буке?

АНДРИЈА:

Ово није бука, већ креативан посао.

КАТАРИНА:

Нека је и креативан, али је бучан.

АНДРИЈА:

Слушајте добро вас две, ово је кућа Марића — а ја нећу дозволити да у њој сви подивљамо. То што се они играју **р а т а**, јесте њихова ствар — а ово је моја! Не очекујете ваљда да од вас тражим дозволу за свој посао?

МИЛИЦА:

Е, није само твоја ствар!

(Баца документе на сто)

Интерниста, неуролог, кардиолог, психолог, стоматолог — мозак ми се претворио у медицинску енциклопедију! Неко добије инвалидску кад стане на ексер — а ја?

КАТАРИНА:

То ти је судбина, ћери...

МИЛИЦА:

Мењам три превоза до апотеке, већ ме знају и возачи градског саобраћаја.

АНДРИЈА:

Зашто не идеш колима?

МИЛИЦА:

Твојим колима? Стигла бих таман на крај радног времена. Њима је место у музеју, а не на улици.

АНДРИЈА:

Нису ти, душо, кола крива што ти треба пола сата само да изађеш из дворишта. И још трубиш да ти се помери дрво.

КАТАРИНА:

А и ви сте, Марићи, у овом дворишту садили дрвеће ко салату.

АНДРИЈА:

Зато, значи, данас треба да га сатиремо колима? Госпођо Павловић, те брезе је

засадио мој деда и њима нису дошли главе ни спољни ни **у н у т р а ш њ и** непријатељи, па чак ни комунисти – а нећете ни ви, ни ваша ћерка са својим возачким умећем.

МИЛИЦА:

Нисам, Андрија, говорила о дрвећу, већ о мојој пензији.

АНДРИЈА:

Познато ми је, само не знам шта хоћеш од мене?

МИЛИЦА:

Хоћу да оставиш ту дрндаву машину – и да ми нађеш неку везу!

КАТАРИНА:

Биће, ко што је нашао и Небојши за посао.

АНДРИЈА:

Ма шта кажете? Јесам ли га ја терао да студира стоматологију?

МИЛИЦА:

То више уопште није важно...

АНДРИЈА:

Важно је! Говорио сам да за зубаре у овој земљи неће бити посла, јер сељаци не поправљају зубе. Они их или имају, или их немају! Али ти и твоја мајка: доктор па доктор, бело одело ... Ето вам га сад.

КАТАРИНА:

Зете, нису сви стоматолози остали незапослени...

АНДРИЈА:

Хоћете ли ме напоскон оставити на миру? Видите ли да имам посла?

МИЛИЦА:

Благо теби, Андрија, мислиш само на своје списаније, а остало нек иде бестрага.

АНДРИЈА:

У питању је животни принцип.

МИЛИЦА:

Какав принцип? Зар не видиш како живимо?

АНДРИЈА:

Нисмо ни голи ни боси.

КАТАРИНА:

Нисте баш ни обучени.

АНДРИЈА:

Жао ми је, али Марићи нису умели да краду. Захарије је ову кућу и штампарију стекао поштеним радом – а шта је било после, то је друга прича.

КАТАРИНА:

Они сналажљиви су од почетка пактирала с њима.

АНДРИЈА:

И изгубили свој образ.

КАТАРИНА:

Ко те још данас пита за образ?

АНДРИЈА:

Ви не знате како је било, били сте обична градска породица, а Марићи капиталистичке свиње које сишу крв **р а д н и ч к о**ј класи. Граф Дракула би

добрио инфаркт да је могао видети речи које су исписивали по зидовима штампарије.

КАТАРИНА:

То се, зете, зову графити. И онда је то било у моди.

АНДРИЈА:

Каква мода, то је моја прошлост?

КАТАРИНА:

Али, које се се нећеш ослободити тако што ћеш о њој писати филозофско-историјски раман, који нико неће хтети да штампа.

АНДРИЈА:

Као прво: не желим да се ослободим своје прошлости, јер у њој нема ничега чега би требало да се стидим. А као друго: не пишем роман. већ социолошку студију о почецима индустријске револуције у Србији. А то што се при том спомиње штампарија “Марић” јесте историјска чињеница.

КАТАРИНА:

А то што при том протураш и своје **р е а к ц и о н а р н е** идеје?

МИЛИЦА:

Умете ли вас двоје уопште о чему другом да причате?

АНДРИЈА:

Какве, молићу, реакционарне идеје? Моја књига није јефтине политички памфлет, већ научна студија ...

КАТАРИНА:

Која тврди да су комунисти **у п р о п а с т и л и** Србију?

АНДРИЈА:

Апсолутно погрешно! Која само каже да су зауставили почетак индустријске револуције у њој и да су га после рата вратили још десет корака уназад.

КАТАРИНА:

Није шија него врат.

АНДРИЈА:

Госпођо Павловић, да се разумемо ј **е д н о м** за свагда: ја пишем о глобалним друштвеним променама, о друштву и друштвеним односима као о живом, пулсирајућем метастабилном организму.

МИЛИЦА:

Мислим да ћу повратити.

КАТАРИНА:

Хоћеш ли кесу?

МИЛИЦА:

Хоћу гроб, довољно дубок да ме нико из њега не може ишчупати.

КАТАРИНА:

У ту сврху ти је пирамида сигурнија ... Збиља, зете, јеси ли размишљао о проучавању старог Египта? Било је ваљда код њих некакве индустрије.

АНДРИЈА:

Фараони и мумије су ваш ресор, госпођо.

МИЛИЦА:

Морају ли у нашој кући недеље увек да буду овако напорне?

АНДРИЈА:

Морају!... Недеља ме увек подсети на то како је ова кућа некада изгледала: црква, гости на ручку, мирис лаванде ... А данас? Смрдљиви купус и киселе ципеле испред врата ...

КАТАРИНА:

Биће, кисео купус и...

АНДРИЈА:

Неће бити више ништа! Све је било, ово је била најлепша кућа на Сењаку, а онда су је, после победе револуције, лепо украли, генијални архитекта је изделио и прекројио у касарну, Вуковићи добили најлепши стан, а нама оставише овај, тек да се каже како нам нису све узели... И онда ме питате: зашто пишем? Треба ли да убијам? ... Будалаштине ...!

Лупање о врата.

СТЕВАНОВИЋКА:

(Офф)

Марићи, отварајте...!

МИЛИЦА:

Стевановићка ...!

(Крене према вратима)

Долазим! ...

(Осталима)

Пазите шта пред њом говорите.

КАТАРИНА:

Да пазим? Ко је, забога, та Стевановићка? Гестапо?

АНДРИЈА:

Активиста у Месној заједници.

КАТАРИНА:

Уосталом, ја ћу се повући.

АНДРИЈА:

Нећете се ви никуда повући, госпођо Павловић.

КАТАРИНА:

Зашто? Ја сам овде само **п р и в р е м е н о**.

АНДРИЈА:

А ја мислим да се то вама само тако чини.

Улазе Милица... и Стевановићка, која је у кућној хаљини, у нанулама и са гас-маском на лицу. Катарина пружи обе руке према њој.

КАТАРИНА:

Ставите ми окове и водите ме из ове куће! Боље је часно умрети за домовину, него бити шиканиран!

СТЕВАНОВИЋКА:

Ко је ова грађанка?

МИЛИЦА:

То је моја мајка.

СТЕВАНОВИЋКА:

Која моја мајка?

(Извади списе)

Овде је нигде нема.

КАТАРИНА:

Одавно је, госпођо, о мени престало да се води рачуна.

МИЛИЦА:

Боже, Стевановићка, врло добро знаш да је код нас у гостима.

СТЕВАНОВИЋКА:

Марићка, нећемо да се погађамо. Ја сам морала званично да будем обавештена о вашем бројном стању ... Ово је недопустиви јавашлук!

МИЛИЦА:

Шта то причаш...?

СТЕВАНОВИЋКА:

Знате ли да су у III месној пре вежбе пријавили и своје папагаје, акваријумске рибице, а овамо – читав човек, вишак!

КАТАРИНА:

Вишак, добро сте рекли, ја сам овде вишак! А када сам била млађа, при снази, када је требало причувати Небојшу, скувати ручак, онда ...

МИЛИЦА:

Мама, ти немој да се мешаш.

СТЕВАНОВИЋКА:

Збиља, где вам је син?

КАТАРИНА:

Јадно дете је ... заробљено од агресора.

СТЕВАНОВИЋКА:

Заробљен?

(Уписује)

То је већ нешто... Марићи, Небојша вам је осветлао образ.

АНДРИЈА:

А шта смо ми? Домаћи издајници?

СТЕВАНОВИЋКА:

Ви сте затрпани ... Како ме то гледате? Тако овде пише: директан погодак!

АНДРИЈА:

Знао сам: кад су је промашили Немци и Енглези, ови ће је **с и г у р н о**

погодити.

СТЕВАНОВИЋКА:

Нема ти ту, Андрија, мистификације: све овде стоји, црно на белом. Можете још само да бирате између “мртав” и... “тешко рањен”.

АНДРИЈА:

Избор нам је одувек био велики.

СТЕВАНОВИЋКА:

Мада, с обзиром на то да ни маске нисте ставили на лице, да нисте сишли у склониште... Тешка ситуација. А да и не говорим о томе што ће после вежбе мене прозивати. Због кога? Због Марића. Увек нешто због Марића.

АНДРИЈА:

Па, шта ти хоћеш? У бомбардовању треба ваљда неко и да погине.

СТЕВАНОВИЋКА:

Али зашто баш у овој кући, за мог мандата?

АНДРИЈА:

Ви сте смислили да је погоди бомба...

СТЕВАНОВИЋКА:

Цео кварт је сравњен са земљом! Али, у III-ој су у подрумима још од јуче ујутру. А ви ми само повећавате број непотребних жртава и... још морам да упишем вашу мајку, која је ко зна одакле.

КАТАРИНА:

Госпођо, ја нисам “ко зна одакле” већ из строгог центра.

СТЕВАНОВИЋКА:

Зашто онда нисте лепо остали да погинете у вашем “строгом центру”, а не да се довлачите овамо на Сењак?

АНДРИЈА:

Стевановићка, ова ти је права...!

МИЛИЦА:

Ђути, Андрија! ... Како би било да сиђемо накнадно у подрум?

СТЕВАНОВИЋКА:

Хм ... напад је већ прошао.

МИЛИЦА:

Можда ће бити још један, још два ... још десет?

АНДРИЈА:

Милице, ти ко да си агресор.

МИЛИЦА:

Нећу људима да стварамо компликације.

АНДРИЈА:

Али, како мртви да сиђемо у подрум? Тога нема ни код Агате Кристи.

Звук авиона у бришућем лету.

МИЛИЦА:

Авиони! Шта сам вам рекла? Још један напад! ... Мама, Андрија, за мном!

СТЕВАНОВИЋКА:

Чекај, Милице, не може то тако ...

МИЛИЦА:

Шта да чекам? Да падне плафон?

АНДРИЈА:

А, извини, ову кућу нису зидали дунстери.

МИЛИЦА:

Андрија, нећу више да нам лупају рецке.

АНДРИЈА:

Боље рецке, него по глави...

СТЕВАНОВИЋКА:

(Гледа у списе)

Нешто ме буну: овде не пише да се очекује још један напад.

МИЛИЦА:

Баци те хартије и хајде са нама доле!

СТЕВАНОВИЋКА:

Али, то је фризирање ...

МИЛИЦА:

Стевановићка, ако ме не послушаш, погинућеш и ти, а онда ће те они твоји фризерии тако дохватити...

СТЕВАНОВИЋКА:

У ствари, кад зрело размислим: а што да ми будемо најгори?

МИЛИЦА:

То ти све време и говорим!

КАТАРИНА:

Станите, можда су ово наши авиони...

(Детонације)

... Нису? Срамота! Наши још нису узлетели.

СТЕВАНОВИЋКА:

Другови, у склониште! Понесите само најнужније.

Сви изађу, сем Андрије, који дохвати машину и фасцикле и стави под руку.

АНДРИЈА:

Јебем ти ову земљу, кад не могу ни пола сата да на миру будем мртав...!

(Изађе)

Улазе Небојша и Наташа у униформи стјуардесе. Небојша се осврће за собом.

НЕБОЈША:

Каква лудница! Замало да нас изгазе на степеништу... Шта би овај народ радио да је прави рат? Бежао би кроз канализацију ...!

Наташа се баци у фотељу.

НАТАША:

Како ме замарају те дуге линије, просто сам ко преполовљена. Шта би ми фалило да радим Европу?... Истина, да нема Сингапура, мој би Неле начисто банкротирао. Је ли тако, срце?... Ништа он не чује, сав је смркнут... Буди срећан што не мораш ко ја да се вучеш по белом свету! Људи мисле да је стјуардеса дивно занимање: летиш, путујеш, а још за то и примаш паре... Па, где су ми те силне паре? Само исписујем чекове, све док ме не стрпају у затвор.

НЕБОЈША:

Можда ти не умеш да чуваш лову, Наташа.

НАТАША:

И то је тачно. Уместо да је негде штекујем, ја ваљам с тобом дигиталце... Хајде, насмеј се мало! Шта ако су те заробили непријатељски командоси, није крај света, ту је твоја маца да те ослободи.

НЕБОЈША:

Хвала ти. Спасла си ми живот.

НАТАША:

А ти си се, као што сам чула, одмах јуначки предао.

НЕБОЈША:

Нормално. Зашто да вам кварим вежбу.

НАТАША:

Није то, срце, моја вежба.

НЕБОЈША:

Моја је још мање.

НАТАША:

Ма немој? Нисам још честито ни слетела, а **в е** ћ треба да се пресвлачим из једне у

другу униформу.

НЕБОЈША:

Шта можеш, кад си ћерка “Великог Штрумфа”.

НАТАША:

Да си га само чуо ових дана како фрче што неће моћи данас на утакмицу.

НЕБОЈША:

Сви фрчу, нарочито они који су покупили кајмак.

НАТАША:

Кад смо већ код кајмака, знаш ли шта је мој Вуковић хтео да уради?

НЕБОЈША:

Да тражи социјалну помоћ?

НАТАША:

Баш си духовит! Хтео је да прода фарму пилића!

НЕБОЈША:

Скандал...

НАТАША:

Начисто подилканио! Наложили га они његови кешовани из месне: “Вуковићу, ти си комуниста, првоборац, не иде то да имаш фарму и да живиш ко капиталиста.” А он, како је наиван и принципијелан, стартује одмах неког адвоката, а кад му тај рече колико би пара за ту фарму могао да добије – није смео из куће нос да промоли!

НЕБОЈША:

Баш сам се потресао...

НАТАША:

Али то није све! Још су му предлагали да сав новац који би добио уплати за Црну Гору. Ужас! ... И ко зна шта би било, да му кева није озбиљно запретила, да ће, учини ли такву глупост, начисто престати да му кува... Хвала богу, након тога се смирио и не помиње више продају ... Молим те, хоћеш ли ми рећи шта толико рачунаш?

НЕБОЈША:

Колико си телефона донела прошле недеље? Девет или десет?

НАТАША:

Немам појма ...

НЕБОЈША:

Нешто ми се не поклапа...

НАТАША:

Небојша, докле ћеш се млатити с тим?

НЕБОЈША:

Док се не запослим.

НАТАША:

Знаш ли кад ћеш се тако запослити? Мој ти је матори лепо нудио...

НЕБОЈША:

Нема он мени шта да нуди, јесмо ли то рашчистили?

НАТАША:

Ти си рашчистио ...

НЕБОЈША:

Онда је то довољно! Јасно?

НАТАША:

Знаш ли шта ме је код тебе највише импресионирао, док смо били клинци?

НЕБОЈША:

Моје трепавице.

НАТАША:

Увек си био дрчан малиша... Сећам се, мој матори је био главна фора, мене су непрестано бомбардовали бонбонама, Стевановићка ми је двапут годишње доносила из Трста оне глупе, **крештаве** лутке. Осећала сам се сва важна, ко принцеза од Молдавије ... све док једног дана нисам налетела на тебе, на степенушту. Поправљао си бицикл...

НЕБОЈША:

Тротинет.

НАТАША:

Да, тротинет... "Склони се, хоћу да прођем!" А ти си ме хладно одмерио и одвалио: "Ко те јебе, ово је моја кућа."

НЕБОЈША:

А наравоученије?

НАТАША:

Понекад си исти као и твој Андрија. Живите на небу.

НЕБОЈША:

Само се иселавамо под притиском.

НАТАША:

Да ти кажем нешто искрено: и ја сам могла да те упецам на бебу, мушкарце је ту барем лако израдити. Можда сам погрешила, можда бисмо сада живели срећно и задовољно, а за **свадбени** поклон добили ту чувену фарму. Али, проблем је само у томе што то није мои стил. И због тога се вероватно нећу никад удати... тако, наине, мисли моја мама.

НЕБОЈША:

Наташа, јеси ли ти нормална? Да се удаш за мене?... Сваки пут с тобом лети бар пола авиона бољих прилика!

НАТАША:

Небојша ... хоћеш ли ме испратити до врата?

НЕБОЈША:

До којих врата?

НАТАША:

До твојих.

НЕБОЈША:

Ето, сад си се наљутила ... Како не схваташ? Није ствар у нашој вези... у пилићима, свињама, скакавцима... само, нећу да ми се поклања оно што ми припада!

(Сирена за крај ваздушног напада)

Шта је опет ово?

НАТАША:

Крај нашег разговора.

НЕБОЈША:

Врло убедљиво.

Табанање на степеништу. Улазе Андрија, на Милица и Стевановићка, које придржавају Катарину.

КАТАРИНА:

Ето, убогаљих се за цео живот! То није степениште, него скијашка скакаоница!

МИЛИЦА:

Боже, мама, од једне обичне модрице направила си смртоносну повреду.

КАТАРИНА:

Обична модрица? Знаш ли ти шта све ово значи за моје године?

СТЕВАНОВИЋКА:

Другарице **П а в л о в и ћ**, не треба да бринете. Важно је да је напад прошао.

КАТАРИНА:

Бринем за своју ногу.! Тај ваш стручњак не уме ни завој да веже.

СТЕВАНОВИЋКА:

Извините, Тоза је био најбољи на курсу ...

КАТАРИНА:

Какав Тоза! Где су вам лекари?

СТЕВАНОВИЋКА:

Ратни су услови, лекари су упућени на фронт.

КАТАРИНА:

Сви на фронт, а ми да гинемо ко жути мрави. Видите ли, децо, колико се води рачуна о позадини?

МИЛИЦА:

Молим те, немој и њих да гњавиш ... **Н е б о ј ш а**, сине, јеси ли добро?

НЕБОЈША:

Одлично сам.

МИЛИЦА:

Толико сам се забринула кад си јавио да си заробљен да сам већ хтела да јавим и Интерполу и Обалској стражи...

КАТАРИНА:

Милице, не причај глупости, већ ми дај неки облог пре но што скончам.

МИЛИЦА:

Јел' за ногу?

КАТАРИНА:

И за ногу и за главу!

СТЕВАНОВИЋКА:

Е, ја бих да кренем. Захтевам од вас максималну ангажованост сходно по питању ситуације. А вас, другарице Вуковић, молим да известите друга мајора Гвоздена да су у IX месној предузете све мере у смислу **п р е д у з и м а њ а** мера у

ванредним приликама.

АНДРИЈА:

Чекај, бре, Стевановићка! А ратна одштета?

СТЕВАНОВИЋКА:

Каква одштета?

АНДРИЈА:

Оштетили сте ми машину доле у подруму. Гледај: не раде ми слова “а”, па онда “и”. Не ради ни “ж” ...

СТЕВАНОВИЋКА:

Андрија Марићу, знаш ли ти да су наши највиши руководиоци завршили факултете по затворским ћелијама и апсанама, само куцкајући кашиком у зид – а ти кукаш због три слова?!

АНДРИЈА:

Не говорим о Морзеовој азбуци него у Вуковој!

СТЕВАНОВИЋКА:

Е, па кад ме већ хваташ за реч, тај исти Вук на кога се позиваш је и без једне ноге написао све наше јуначке песме...

АНДРИЈА:

Није написао већ записао. А записивао их је руком а не ногама.

СТЕВАНОВИЋКА:

Ма немој ти ту мени нешто да подмећеш ... ја сам на задатку. Здраво!

(Изађе)

КАТАРИНА:

(За њом)

Пошаљите ми правог лекара, пре но што сви изгину!

МИЛИЦА:

Скраси се већ једном на тој столици.

КАТАРИНА:

Скрасићу се, знам ја кад.

АНДРИЈА:

Наташа, имате ли ви у авиону неку добру дактилографкињу?

НАТАША:

У авиону? Немамо ...

АНДРИЈА:

Онда сам стварно пропао.

(Изађе с машином под руком)

КАТАРИНА:

(Гледајући за њим)

Ово мора да су последице детонација. Требало би га под хитно послати неком добром...

МИЛИЦА:

Мама, престани се више бавити медицином! ... Ја ваљда знам шта су данас лекари.

Обишла сам за последњих месец дана све могуће специјалисте – и сваком другом вири празилук, да не кажем одакле. За лекара човек мора да се роди, да има

урођену углађеност, рафинман... а то се не добија на пашњацима.

НАТАША:

Не могу само градска деца да буду лекари. Има и на селу вредних и амбициозних.

МИЛИЦА:

Ах, село... Сећам се, кад су нас бомбардовали Енглези, побегли смо на село код неких даљњих рођака. До тада сам сељаке виђала само на Бајлонијевој пијаци и увек се питала како им није хладно да усред зиме стоје за тезгом од раног јутра? А када сам тамо видеала малу дечицу како трче боса по снегу, све ми је постало јасно.

НАТАША:

Нико данас на селу не трчи бос по снегу.

МИЛИЦА:

Верујем, ти то боље познајеш. Село се јако променило. Бити сељак, данас значи бити господин. А **о п е т**, сви долазе у Београд, уче, запошљавају се, а за нашу децу посла нема.

НАТАША:

За вас су сељаци као неке мале, егзотичне животињице?

МИЛИЦА:

Боже, Наташице, далеко било! Само кажем да су село и град – два света. Ето, муж једне моје пријатељице, доктор наука. Али, кад проговори не помажу ни школе, ни титуле! А она, једна дама “пар **е к с е л а н с**”. И шта? Цео живот заједно, деца већ одрасла – а они, никако! Дисхармонија!

НАТАША:

Можда од почетка нису били једно за друго?

МИЛИЦА:

Нису! Али, младост је слепа, а у старости је касно да се исправљају грешке.

КАТАРИНА:

Сада ти дошла памет у главу? А када сам ти ја говорила ...

МИЛИЦА:

Мама, не смеш много да говориш. Не ваља за ногу.

Грмљавина топова у даљини.

НАТАША:

(Погледа на сат)

Ау, морам да се јавим у штаб. Тата ће ме убити.

КАТАРИНА:

Дете, ако видиш негде живог лекара ...

НАТАША:

Не брините, послаћу га. До виђења.

МИЛИЦА:

Здраво, Наташице.

(Небојша и Наташа изађу)

Хм, све имају, само им још фали педигре. Мисле да су Марићи на продају.

КАТАРИНА:

Једног би баш могли и да им поклонимо.

Враћа се Небојша.

НЕБОЈША:

Ти си, мама, постала прави стручњак за сељачка питања.

МИЛИЦА:

Не би ни теби шкодило ...

Улази Андрија.

АНДРИЈА:

Јел’ отишла мала шпицловка?

НЕБОЈША:

Како се то понашате? То ми је девојка ...

АНДРИЈА:

Немамо ми ништа против твоје девојке ...

НЕБОЈША:

А против кога имате?

АНДРИЈА:

Против нашег класног непријатеља. Ниси читао “Манифест”?

КАТАРИНА:

Шта сте се наврзли на дете. Гледајте своја посла.

НЕБОЈША:

Вуковићи и само Вуковићи.

МИЛИЦА:

Ти их, сине, видиш сада, када су оматорили и омлитавели. Али, твој отац и ја знамо какви су били као млади, када су као копци кидисали на све што су могли да дограбе. Мало им је било што су добили највећи стан, него су и пола подрума узели за себе и направили гараже, магацине... Камиони су им довозили лук и кромпир... А тек кад су почели с пилићима! Толико су ц **а к о в а** нагурали у подрум, да је цео крај смрдео на концентрат за живину. Људима је креста почела да расте на челу.

АНДРИЈА:

А све им то није довољно, него ми данас и пикавце бацају доле на главу.

КАТАРИНА:

Не могу, Андрија, да их бацају горе, то је због гравитације.

МИЛИЦА:

Мама, на чијој си ти страни?

КАТАРИНА:

На Небојшиној! И зато вас само слушам и ужасавам се: какви сте то педагози? Затровали сте дете том антикомунистичком мржњом, те се после питате што не може да добије посао! Шта ти, Андрија, побогу мислиш, ко је на власти? Краљ Александар? ... Све што умете, то је да кукате над својом судбином, да се жалите како су вам ови и они све узели. Само се будали може све узети!

МИЛИЦА:

Шта је требало? Да мој муж упрти пушку и оде у шуму?

КАТАРИНА:

Пре свега, кћери, када се ишло у шуму, он тада није био твој муж. А после се требало борити главом, а не пушком!

АНДРИЈА:

Главом, ко бикчић!

КАТАРИНА:

Није то, зете, смешно, него тужно! И данас, уместо да си тамо негде на фронту па погинеш – погинеш, боже мој, ти овде чучиш и дискутујеш о смеру кретања пикаваца. Ма, идите, не може то тако.

АНДРИЈА:

А како ви то мислите да може, госпођо Павловић? Требало је да **и ја** пред крај рата отперјам негде у Америку, или Канаду, па да одатле пљујем на комунисте ... Али, ја сам остао да се суочим с тим “бауком” ... и успео сам да преживим. Без њиховог благослова. Нисам морао да им се увлачим у дупе, као други!

КАТАРИНА:

Боже, какав речник...!

АНДРИЈА:

Шта би, на пример, мој син урадио да је био на мом месту? Молим вас, реците ми, шта? Ја знам: збрисао би главом без обзира!

МИЛИЦА:

Немој да вичеш, слуша цео комшилук.

АНДРИЈА:

И треба да слуша, ја немам шта да кријем! Свима сам показао да син једног Захарије Марића, иако на крст разапет, може својим радом и поштењем да успе и у капитализму, и у феудализму – па чак и у комунизму! Јер, Марићи нису своје име стекли јајарењем по шумама, па нећу ни ја данас то да радим.

Јако лупање у врата.

МИЛИЦА:

Ето, рекох ти да не вичеш.

АНДРИЈА:

Види ко је и не **з в о ц а ј!**

Милица отвори врата. Уђе носач, носећи у рукама огромну старинску фотељу, коју тресне на сред сцене.

НОСАЧ:

Газда, да частиш! **С т и г ' о** намештај...!

Јака детонација и блесак експлозије.

КАТАРИНА:

Ијао, фотеља мога покојника ...!

(Падне у несвест)

АНДРИЈА:

Циркус се наставља.

Док фијуци ракета и детонације праве громогласну буку, носачи уносе Катаринин намештај. Андрија ноншалантно седи као да га се то ништа не тиче. Милица мери мајци притисак, а Небојша се нешто жучно објашњава с првим носачем. Најзад, носачи изађу, Небојша дохвати телефон и, док се бука полако смирује, почињу да допиру његове речи.

НЕБОЈША:

(У слушалицу)

Ја сам унук! ... Она не може да дође на телефон, позлило јој је! ... Како од чега?

Поновио сам сто пута: уселио се насилно!

КАТАРИНА:

Махмуте, Махмуте, зар на добро тако да узвратиш ...?

НЕБОЈША:

(У слушалицу)

Шта да поновим? Име? ... Махмут Мурићи.

КАТАРИНА:

Јуда Искариотски, то му је име...

НЕБОЈША:

(У слушалицу)

Махмут, не Мамут... Мурићи, као “мурија” ... Јесте ли записали?... И, шта ћете да предузмете?... Како: видећемо?... Шта морате? Да консултујете Покрајински СУП?... Јесте ли ви нормални, док се испричате, у том стану ће их бити још најмање десет! ... Слушајте, човек је упао у стан противзаконито! Захтевамо да га одмах избаците напоље! Немам шта да чекам, избацио је сав намештај и послао га код нас ... Како шта ради? Дошла је док јој тај хоштаплер не измолује стан! ... Шта **п о к у ш а в а т е** тиме да кажете? Да моја баба живи у два стана?!

КАТАРИНА:

Ах, Јоване, Јоване, опрости ако можеш ...!

МИЛИЦА:

Тата се сигурно у гробу преврће.

НЕБОЈША:

(У слушалицу)

Биће тешко пре пролећа?! Знате ли ви шта говорите?

МИЛИЦА:

Свему си ти крива; на сав глас си хвалила тог липова: капље чесма, Махмут поправио, **п р с ' о** прозор, Махмут поправио, цркла брава, Махмут поправио ...

КАТАРИНА:

Шта сам могла? Да сам плаћала мајстора за сваку ситницу, умрла бих од глади.

МИЛИЦА:

Али, тај олош је најбоље плаћени мајстор на свету!

НЕБОЈША:

(У слушалицу)

Не можете децу на кишу? А где ће моја баба, под шатор?... Како? Ми да се стиснемо, а отимачи да се шире!

МИЛИЦА:

Ћути, сине, видиш да је и он њихов.

НЕБОЈША:

(У слушалицу)

Шта ме брига, чији је! ... Слушајте, хоћете ли нешто да предузмете или нећете?...

Јеби си онда и ти и твој закон и твоја држава!

(Залупи слушалицу)

Тата, где је дедина сабља?

КАТАРИНА:

Ију, сачувај боже ...

МИЛИЦА:

Небојша, шта ти је?

НЕБОЈША:

Летеће још данас оданде!

МИЛИЦА:

Сине, они су пуни оружја. Њихова деца за рођендан добијају топове и митраљезе.

НЕБОЈША:

Чули сте га: “биће тешко пре пролећа”. Дотле ће их тамо бити бар педесет!

МИЛИЦА:

Постоји још увек неки закон ...

НЕБОЈША:

Али не за нас!

КАТАРИНА:

Дете, ако нема закона, има штампе, радија, телевизије ...

НЕБОЈША:

Све је то исто друштво.

КАТАРИНА:

Није истина, пратим ја средства информисања: народ се жали на неправде ... Људи ће сазнати, узеће нас у заштиту.

МИЛИЦА:

Шлог ће ме од тебе стрефити.

КАТАРИНА:

Шта сам ја крива...

МИЛИЦА:

Који те је ђаво терао да се мешаш с њиме? Да тата зна ко му је сада у стану ...

КАТАРИНА:

Лако је из гроба критиковати. Мене сте саму оставили да се борим са овом скупоћом ... Хоћете да се убијем, да скочим кроз прозор? Само реците, мој је живот ионако завршен.

НЕБОЈША:

Није, бако, ствар у твом животу него у нашем. Шта ћемо сада? Да се гурамо овде ко пацови, док се тај пробисвет не смилује да оде? Е, неће моћи! ... Тата, где је дедина сабља?

Андрија полако устане.

АНДРИЈА:

Шта ви мислите да сам дух? Да не постојим? Јесу ли комунисти толико успели да разбуцају Мариће да се више не зна ко је глава ове куће?... Само вас гледам и слушаам, слушаам и гледам. Све знате, за све имате одговор – а сва ваша памет заједно не би испунила ни квадратни сантиметар мозга мог покојног оца Захарија! ... А када су њему успели да дођу главе, како неће вама који само зујите ко муве у преврнутој чаши... Ви ми, госпођо Павловић, кажете да нисам умео да пактирам с комунистима... Да ли ви заиста мислите да се с њима може пактирати без последица по духовно здравље?... Ви сте пактирали и **д о б и л и** оно што сте заслужили: ногу у дупе из свог рођеног стана! ... Пактирала је и моја драга женица, да, пуно је кафа овде попијено са Стевановићком, пуно “присних” разговора обављено... и зато данас цео Сењак зна да Марићка тражи инвалидску, а “може коњу реп да ишчупа”! ... Немој да се мрштиш, Милице, то су њене речи... А мој син? То је посебна прича. Он је упао у паукову мрежу, може се копрцати колико год хоће, продавати телефоне и бога оца – неће се извући. И још хоће српску сабљу да користи као пендрек! ... Тако ствари стоје, драги моји. Али, шта то вреди, ви се нећете опаметити.

НЕБОЈША:

И, шта, тата, предлажеш? Нешто се мора учинити.

АНДРИЈА:

Али нећеш ти учинити, који си се јуче испилио! ... Јеси ли ти са Шиптарима икад преговарао, јеси ли им ти икад нешто обећао? Јеси ли их ти довлачио из Албаније,

ко да је Косово Аустралија, па га треба насељавати?... Не, доста су Марићи прогутали комунистичких чорби. Овога пута нека је сами посрчу! ... Госпођо Павловић, имате ли ви још увек кључ од свог стана?

КАТАРИНА:

Андрија, шта си то наумио?

АНДРИЈА:

Имате ли или немате?

КАТАРИНА:

Имам, **а л и** ...

АНДРИЈА:

Дајте га.

(Узме кључ од Катарине)

МИЛИЦА:

(Док Андрија облачи капут)

Куда, човече?

АНДРИЈА:

Госпођо Павловић, за тог вашег “мамута” и његову мамутску породицу, ваш је стан несумњиво претесан, те сам одлучио да му понудим... нешто веће.

КАТАРИНА:

Милице, њега је клепило ...

МИЛИЦА:

Андрија, захтевам да ми сместа кажеш шта намераваш да учиниш?

АНДРИЈА:

Намеравам... да изађем из куће. До виђења.

Крене ка вратима. Неколико снажних детонација и блесак експлозија. Врата се с треском отворе и утрче војници, развлачећи по сцени жице пољских телефона. За њима уђу резервиста Красојевић и мајор Гвозден Вуковић.

ГВОЗДЕН:

Марићи, здраво!

АНДРИЈА:

Вуковићу, зашто не користиш звонце? Не уједа ... Мрдни!

Андрија лежерно помери Гвоздена у страну и изађе. Сви га отпрате зачуђеним погледима. Војници заврше посао, поздраве и истрче са сцене. Красојевић развије војничке карте по столу.

МИЛИЦА:

Откуд ти, Гвоздене?

ГВОЗДЕН:

Марићка, слушај пажљиво: брзина је и ситуација је! Морали смо да бегамо, штаб нам је засут баражном ватром.

(Катарини)

Добар дан, другарице.

КАТАРИНА:

Ах, најзад Армија... Има бога.

ГВОЗДЕН:

Којег бога?

КАТАРИНА:

Господине Вуковићу, да вам кажем: ја имам душу. Нећу да пуцате на **н е ј а ч**, хоћу само да га заплашите и истерате оданде.

ГВОЗДЕН:

Него шта да ћемо га истерати! Је ли, Краснојевићу?

КРАСОЈЕВИЋ:

Их ...!

КАТАРИНА:

Чујете? И ти, Небојша, кажеш: нема закона. Видиш колико се Армија ангажовала по мом питању?

НЕБОЈША:

Признајем, погрешо сам.

МИЛИЦА:

(Кроз зубе)

Небојша...?! Мама, морам нешто да ти објасним.

КАТАРИНА:

Све је јасно! Нема код војске циле-миле. Алал вера, госн мајоре!

ГВОЗДЕН:

Нема да бринете, другарице. То што непријатељ тренутно продире и што се тренутно шири по нашој територији, то је – замка!

КАТАРИНА:

А, тако, разумем...

ГВОЗДЕН:

Каква замка, Краснојевићу?

КРАСОЈЕВИЋ:

Замка у облику потковице, мајоре!

ГВОЗДЕН:

Врло добро, Краснојевићу! И кад се, дакле, непријатељ усели...

КАТАРИНА:

Већ се уселио!

МИЛИЦА:

Ево га, чир...

ГВОЗДЕН:

Уселио? **Ј о ш** боље, одлично! Он се, дакле, уселио у нашу потковицу и, таман кад помисли да је све готово и распиштољи се – ми га дохватимо од напред, од лево, десно, згужвамо ко питу и бацимо натраг на југ! ... Шта велиш, другарице?

КАТАРИНА:

А да пре тога... ипак попричате?

ГВОЗДЕН:

Прича? Тенкови има да раде!

КАТАРИНА:

Али деца ...

ГВОЗДЕН:

Каква, море, деца? Краснојевићу виде ли ти неку децу напољу?

КРАСОЈЕВИЋ:

Не **в и д' о**, друже пуковнице, све сам гилиптер.

ГВОЗДЕН:

Нема ти ту, Каћа, милости: упадоше нам на териториј, штаб ми разбуцаше ко опанак, **п р а н г и ј а ј у** непрестано, чујеш, не могу ока да отворим... Али, не звао се ја Гвозден Вуковић, ако ме “**п л а в и**” данас занавек не запамте!

КАТАРИНА:

Нису они плави, госн мајоре.

ГВОЗДЕН:

Но, какви су?

КАТАРИНА:

Више онако... црномањаста.

ГВОЗДЕН:

Каћа, о чему ти то?

КАТАРИНА:

А има их и лихт.

ГВОЗДЕН:

Плави су, сестро. Јесу ли, Краснојеввићу?

КРАСОЈЕВИЋ:

Плави ко **п а т л и ц а н и**.

ГВОЗДЕН:

А тек ће да поплаве...!

КАТАРИНА:

Госн мајоре, мора ли то тако?

ГВОЗДЕН:

Сигурно да мора! У свакој вежби “црвени” увек намлате “плаве”.

КАТАРИНА:

У ... каквој вежби?

МИЛИЦА:

У војној вежби, мама!

КАТАРИНА:

Војној вежби...?

МИЛИЦА:

Да, у војној вежби! Прочачкај уши, ако не чујеш! ... Је ли ти сад коначно јасно по ком се то питању ангажовала Армија?

КАТАРИНА:

Да ...

МИЛИЦА:

Врло добро!

КРАСОЈЕВИЋ:

Служимо народу!

ГВОЗДЕН:

Какве су вам то шифре, Марићка?

МИЛИЦА:

Немој, Гвоздене, да ми стајеш на муку... Него, да приупитам ја тебе: Где од свих станова у овој кући да баш банеш код мене?

ГВОЗДЕН:

Не питај, Марићка, била је хитна евакуација, повукосмо се у задњи час!

МИЛИЦА:

Могоао си и у свој стан. Има, мислим, више простора.

ГВОЗДЕН:

Зар ти не знаш да је кућа срушена?

МИЛИЦА:

Онда је и мој стан рушевина!

ГВОЗДЕН:

Јесте... Истина. Али...

МИЛИЦА:

Које, али?

ГВОЗДЕН:

Он је ... знатно мање оштећен од мог.

МИЛИЦА:

Гвоздене, престани да ме засмејаваш ...

ГВОЗДЕН:

То није смешно! Знаш ли ти, Марићка, шта значи штаб? Изгубим ли га, изгубио сам битку.

МИЛИЦА:

Потпуно те разумем: зашто да прљаш свој тепих, кад можеш мој.

ГВОЗДЕН:

Забога, Марићка, немој да си на крај срца. Комшије смо од пре рат ... толико година. А има и још једна ствар.

МИЛИЦА:

А то је...

ГВОЗДЕН:

После ћемо, има времена ...

(Пружи јој паковање кафе)

Ево, ово кило кафе, онако на брзину, да не банемо баш празних руку... Стави

ц е з в у па дођи да причамо.

МИЛИЦА:

Кило кафе?! Докле ти мислиш овде да ратујеш?

ГВОЗДЕН:

Све то зависи од ситуације ...

(Тресне на сто велику чутуру)

Шта се ти секираш, кад ја командујем! Дедер, чашице да наздравимо.

КАТАРИНА:

Хвала, ја не пијем.

ГВОЗДЕН:

Не пијем ни ја, али, ово није пиће већ лек ... Марићка, хоћеш ли дати чашице, или да натежемо?

МИЛИЦА:

(Донесећи чашице)

Ако си већ решио да ми од стана направиш бункер, не мораш и кафану.

ГВОЗДЕН:

(Сипајући пиће)

Е. Марићка, Марићка, где ће ти душа?... Небојша, сине, приђи, ово је моја лична лоза ...

(Подигне чашу)

За слободу ...!

Улети један војник.

ВОЈНИК:

Ево су!

ГВОЗДЕН:

(Загрцне се)

Ко ...?

ВОЈНИК:

“Плави”! На почетку улице!

ГВОЗДЕН:

Шта рече?! ... Краснојевићу!

КРАСОЈЕВИЋ:

Ја?

ГВОЗДЕН:

Пијеш, а непријатељ – ено нам га за вратом!

КРАСОЈЕВИЋ:

(Пође на прозор)

Да видим...

ГВОЗДЕН:

Мани прозор, но тресни жицу! ...

(Војнику)

А ти? Шта тако упадаш, ко да је земљотрес? Хоћеш да се удавим?

ВОЈНИК:

Непријатељ, друже мајоре

ГВОЗДЕН:

Напоље...!

ВОЈНИК:

Разумем!

(Поздрави и изађе)

КРАСОЈЕВИЋ:

(У пољски телефон)

Ало? ... Ало? ... Ало?!

ГВОЗДЕН:

Красојевићу, лакше мало, дрма ми се астал.

КРАСОЈЕВИЋ:

Друже мајоре, можда се агресор прикључио, па прислушкује?

ГВОЗДЕН:

Што се, онда, дереш? Мислиш да је глув?

КРАСОЈЕВИЋ:

Мислим... да га збуним.

ГВОЗДЕН:

Красојевићу, врти жицу... и немој да мислиш!

(Осталима)

Ето, видите како ја живим, непрестано у животној опасности. А после кажу – ви политичари имате високе пензије ... Лепо им рекох: шта ако сам резервни официр, немојте, људи, више мене, има млађих ... Не вреди.

(Откопча каиш с пиштољем и тресне га на сто)

Ти, па ти!

КРАСОЈЕВИЋ:

(У слушалицу)

Ало?... Шта је ово, у божју матер, ко да је неко причепио жицу? ...

КАТАРИНА:

Никакво чудо, овде се ни на шта не пази.

КРАСОЈЕВИЋ:

Ало, мудроњо, јеси ли то ти?! ... Што се не јављаш, гром те спалио? ... Слушаш пренос?

ГВОЗДЕН:

Пренос! Који је резултат?

КРАСОЈЕВИЋ:

5:2? За њих?

ГВОЗДЕН:

Како? Било је “2:2”, још док смо држали положај?

КРАСОЈЕВИЋ:

Ало, мудроњо, како се то догодило? Из офсајда? ... Сва три из офсајда!

ГВОЗДЕН:

Скандал...

КРАСОЈЕВИЋ:

Не?... Пети из аута. Срамота. Фуј!

ГВОЗДЕН:

Чији је судија?

КРАСОЈЕВИЋ:

(У слушалицу)

Одакле је та мизерија? ... Пећ?

(Гвозден се опет загрдне)

Не ... А, Беч.

ГВОЗДЕН:

Воде ...

КРАСОЈЕВИЋ:

Шваба, онда је све јасно ... Шта питаш? ... Стручни штаб? Ништа ти то, мудроњо, не ваља, то се не разуме у лопту, већ само у шприцер ... А, наш штаб? Наш штаб одлично!

ГВОЗДЕН:

Красојевићу ...

КРАСОЈЕВИЋ:

(У слушалицу)

Изместили смо се, него шта. Више нас неће дохватити! Нека прангијају до миле воље! ... Куда? Зини да ти кажем, то је војна тајна.

ГВОЗДЕН:

Дај ми слушалицу, свеца ти твог!

КРАСОЈЕВИЋ:

Мудоњо, држи везу, ево ти мајора!

ГВОЗДЕН:

(У слушалицу)

Ало, Стево? Како си, јуначе?... Притискају, је ли? Слушај: ја пребацих штаб, али, ево, иду за мнош ко скакавци... Да, уђоше у улицу ... Стево, ако бога знаш, распали по њима, не могу више да се селим ... Године су то, мој брајко! ... Како немаш довољно? ... Где је Мита са резервом? ... Залутао? ... Не познаје Сењак? ... Где су му карте, свеца му брљивог?... Украли му карте!?... Одмах пошаљи курира да га пронађе! ... Где ти је курир? ... Отишао да извади зуб? ... Стево, мој Стево, да смо ми '41. вадили зубе, не бисмо данас ни главу имали... 'Ајде добро, послаћу неког – а ти, не пуштај ми агресора близу. Држи се, јуначе!

(Спусти слушалицу)

КАТАРИНА:

Каква је ситуација, госн мајоре?

ГВОЗДЕН:

Није добра, Каћа, није ... Краснојевићу?

(Красојевић устане)

Крени одмах из ових стопа...

(Красојевић пође према вратима)

Чекај. Знаш ли куда ћеш?

КРАСОЈЕВИЋ:

У борбу, друже мајоре!

ГВОЗДЕН:

А где је борба?

КРАСОЈЕВИЋ:

Свуда тамо где је непријатељ.

ГВОЗДЕН:

Седи! ... Небојша, сине?

НЕБОЈША:

Молим, тата.

ГВОЗДЕН:

Зезаш, а? Зезај, зезај... тако ми и треба. Знаш ли где је кафана “Три кестена”?

МИЛИЦА:

То зна. Да си га нешто друго питао...

ГВОЗДЕН:

Марићка, не суфлирај ... Иди одмах, потражи капетана Миту и реци му да се најхитније упути према мени!

НЕБОЈША:

Само то?... Шта ако погинем?

МИЛИЦА:

Језик **п р е г р и з ' о !**

НЕБОЈША:

Хоћу ли добити медаљу за храброст, са свим оним мачевима и прапорцима?

ГВОЗДЕН:

Ја ти не командујем, молим те, ко сина рођеног.

КАТАРИНА:

Сине, послушај старијег.

МИЛИЦА:

Како ви то? Ваљда се и ја, као **мајка**, нешто питам?

ГВОЗДЕН:

Марићка, не шаљем га у рат...

КАТАРИНА:

Идем ја!

КРАСОЈЕВИЋ:

Браво, бако, браво!

МИЛИЦА:

Мама, ти не фантазирај.

КАТАРИНА:

Зашто? Ионако сте хтели да ме се отарасите. Дајте ми само један шлем и бомбе ...

НЕБОЈША:

Бако, **о'лади** ... Друже мајоре, како да препознам тог вашег капетана?

ГВОЗДЕН:

Врло лако, сине. Има два метра, а изгледа као да је пао с Марса.

НЕБОЈША:

Како се ви само лепо забављате, просто да вам човек позавиди... Па, хајде да доведем тог вашег марсовца, живог или мртвог!

(Изађе)

МИЛИЦА:

(За њим)

Небојша, пази кад прелазиш улицу. Тенкови јуре ко блесави...!

Уђе Стевановићка, обучена као чланица "Покрета отпора", носећи неки велики заматуљак и осврћући се за Небојшом.

СТЕВАНОВИЋКА:

(Поздрави Гвоздена)

Друже мајоре, ако смем да приметим, није упутно, у оваквој ситуацији, кад нам је потребан сваки човек, сваки појединац, да поједини појединци одлазе у променаду и шире...

ГВОЗДЕН:

Шта ти је то? Јеси ли била на пијаци?

СТЕВАНОВИЋКА:

(Поверљиво)

Друже мајоре ово је материјал од огромне стратегијске важности. Погледајте!

(Развије заматуљак, укаже се велика карта)

Распоред, правац кретања, тачке и линије снабдевања, покрети трупа у дубину и висину...

ГВОЗДЕН:

Врло лепо, баш прегледно ...

КАТАРИНА:

(Приђе)

Шта вам је то?

СТЕВАНОВИЋКА:

Одбиј! Ово је војна тајна.

КАТАРИНА:

Боже, па ја нисам непријатељ.

СТЕВАНОВИЋКА:

Шта ја знам ... Цивил је цивил.

КАТАРИНА:

Шта сте ви, ако сам ја цивил?

СТЕВАНОВИЋКА:

Ја сам ... Не мислиш ваљда да ћу одати свој тајни идентитет?!

КАТАРИНА:

Мили боже, ова није сама...

МИЛИЦА:

Мама, пусти је, у име бога ...

ГВОЗДЕН:

Стевановићка, зашто си тако напета? Опусте се. Красојевићу, суну јој једну...

СТЕВАНОВИЋКА:

А не, ја ...

ГВОЗДЕН:

Стевановићка, пиј!

СТЕВАНОВИЋКА:

Разумем!

(Испије чашицу)

ГВОЗДЕН:

Тако. Хајде, сада, растумачи ми ово.

СТЕВАНОВИЋКА:

Ситуација је следећа: агресор притиска по свим дијагоналама, паралелама, а удара и форхенд.

ГВОЗДЕН:

Ух, ух ...

СТЕВАНОВИЋКА:

Али... Коте 121 и 212 још увек одолевају.

ГВОЗДЕН:

Аха, аха...

СТЕВАНОВИЋКА:

У дубини, агресор трпи знатне губитке од јединица територијалне одбране...

ГВОЗДЕН:

Врло добро.

СТЕВАНОВИЋКА:

Али је зато формација његових чеоних линија на три места пробила нашу одбрану.

ГВОЗДЕН:

Ау, штете ... Стевановићка, нисам, овај, понео наочаре. Покажи ми: где смо ми, а где су они?

СТЕВАНОВИЋКА:

Ево: ми смо овде ... а они су ту, тамо, онамо и овамо.

МИЛИЦА:

Хм, ко је онда у тој потковици. Они или ми?

СТЕВАНОВИЋКА:

Ћути, Марићка! Хоћеш да направиш смутњу и пометњу?

ГВОЗДЕН:

Полако, полако, да погледам још мало ...

(Гледа)

... Сложено.

СТЕВАНОВИЋКА:

Сложено, друже мајоре.

КРАСОЈЕВИЋ:

Сложено ...

(Подигне чашицу)

'Ајд' живели!

ГВОЗДЕН:

Стевановићка, прати и извештавај ме.

СТЕВАНОВИЋКА:

Разумем, друже мајоре!

(Поздрави и крене ка вратима)

ГВОЗДЕН:

Не рече ми одакле ти ова карта?

СТЕВАНОВИЋКА:

Друже мајоре, освојена, брзом и одлучном акцијом, од непријатељског официра у кафани "Три кестена"!

ГВОЗДЕН:

Шта кажеш?! ... Како је изгледао тај официр?

СТЕВАНОВИЋКА:

Смешно. Имао је два метра, а изгледао...

ГВОЗДЕН:

Ко да је пао с Марса?

СТЕВАНОВИЋКА:

Како знате? ...

(Поздрави)

Смрт фашизму!

(Изађе)

ГВОЗДЕН:

(За њом)

Стевановићка, сунце ти твоје! ... Ово је страшно, ово је да човек просто поблентави. СИДУ ћу да добијем од оваквих!

МИЛИЦА:

Тако ти и треба. Она је твој кадар.

КАТАРИНА:

Смирите се, госн мајоре, проћи ће. Знам како вам је.

ГВОЗДЕН:

Не знаш, Каћа, не знаш ...

КАТАРИНА:

Знам, знам... И у овој кући ти је тако.

МИЛИЦА:

Други пут, кад ти се нешто деси, у брда ћеш отићи да спаваш, то ти ја обећавам.

КАТАРИНА:

Чујете: рођена кћи. Шта тек човек треба да очекује од непријатеља.

МИЛИЦА:

Лепо ми је Андрија говорио: не пуштај пету колону унутра ...

ГВОЗДЕН:

Збиља, куд ми се дену комшија?

КАТАРИНА:

Оде ... неким послом.

МИЛИЦА:

Што му не кажеш којим послом?

КАТАРИНА:

То је, Милице, у оваквој ситуацији сасвим неважно.

ГВОЗДЕН:

Баш завидим мом Андрији: божански је то дар, бити писац.

КРАСОЈЕВИЋ:

Баш божански: седнеш, пишеш, а мисли теку, теку, теку... Па онда устанеш, скуваш кафицу, па се вратиш за сто. А мисли...

ГВОЗДЕН:

Красојевићу, заврни славину! Процес креативног стваралаштва је ... сложена ствар.

Није то ... прдни, па одврни. Е, да није било рата, ко зна: овако, повукао живот на једну страну – и готово! А можда бисмо данас Андрија и ја били колеге.

КАТАРИНА:

Ју! Лепо бисте се усосали.

МИЛИЦА:

Није ти касно, Гвоздене. Зашто не објавиш мемоаре? Имао би сигурно шта да кажеш, а и мало да побољшате ваше скромне приходе.

ГВОЗДЕН:

Милице, ти знаш: никад ја нисам био за паре.

МИЛИЦА:

Знам, Гвоздене.

ГВОЗДЕН:

Оно што је било у рату, било... и не повратило се. А ово после рата, било је ... како је морало да буде.

МИЛИЦА:

Не повратило се ни то.

ГВОЗДЕН:

Према томе, ту смо, где смо. А шта ће даље бити, биће.

КРАСОЈЕВИЋ:

Како сте само лепо обликовали ту мисао, друже мајоре.

ГВОЗДЕН:

(Махне руком)

Ах, манимо се више тога... Него, не рекосте, а ја вас не питах: јесте ли овај

намештај купили на отпаду?

(Милица прасне у смех)

КАТАРИНА:

(Крајње увређено)

Господина мајоре ...?!

ГВОЗДЕН:

Зашто се смејеш, Марићка? Скупоћа је данас, треба се сналазити. Ово ми изгледа баш згодно за моју фарму, да смештам унутра јаја ... Не могу се више изборити с тим ценама, а треба децу отхранити, извести на пут. Бриге су то, моја Марићка, бриге ...

КРАСОЈЕВИЋ:

Јесу, друже мајоре, вала баш.

ГВОЗДЕН:

Није лако бити родитељ. Ето, моја Наташица, никако да се скраси. Вечито на путу, једва да се двапут видимо у месец дана. А године иду, треба мислити на дом, породицу... Бриге су то, моја Марићка.

КРАСОЈЕВИЋ:

Бриге, бриге ...

ГВОЗДЕН:

А што ти, Красојевићу, једнако понављаш за мном?

КРАСОЈЕВИЋ:

Ја саосећам, друже мајоре.

ГВОЗДЕН:

Мање да саосећаш, а више да гледаш у те карте, да нам агресор не би у штаб бануо! Не треба мени саосећање, доли разумевање. Је ли тако, Каћа?

КАТАРИНА:

Па, кад ви кажете ...

ГВОЗДЕН:

Јесте! Разумевање међу људима, то је оно право! Годинама, Марићка. живимо једно поред другог ...

МИЛИЦА:

Није, него смо ми испод тебе.

ГВОЗДЕН:

Испод-изнад, људи смо, бре! Не стигнемо честито ни “добар дан” једно другом да кажемо ... Какав је то живот? Нити је ко коме род, нити **П О М О З** ' бог!

(Звук авиона у налету)

Ето, шта рекох!

КРАСОЈЕВИЋ:

(Скочи на прозор)

Авиони, друже мајоре!

ГВОЗДЕН:

Чујем, Красојевићу, нисам глув! Мичи се одатле и зови противавионску.

Док авиони у бришућем лету прелећу изнад куће, Милица склања делове покућства, Гвозден натезе из чутуре.

КРАСОЈЕВИЋ:

(У слушалицу)

Противавионска, јави се! ... Ало, **п р о т и в а в и о н с к а**? Друже мајоре, чује се само “ту-ту”.

ГВОЗДЕН:

Не тај телефон!

КРАСОЈЕВИЋ:

А, да, збунио сам се ...

(Окреће ручицу пољског телефона)

Противавионска, јави се! ... Ало, ко је? ... Чекај!

ГВОЗДЕН:

(Дохвати слушалицу)

Мајор Вуковић! Дај ми мајора Бркића! ... Бркићу, ти си?... Слушај, Брле, распали по овим мајмунима горе! ... Како не знаш чији су? Ја знам!... Нема шта да провераваш, само цепај!... Шта кажеш? “5:3”? Красојевићу, кренуло је!

КРАСОЈЕВИЋ:

(Подигне чашицу)

У здравље!...

ГВОЗДЕН:

(У слушалицу)

Пуцај, Брле, ја частим! ...

(Грмљавина противавионских батерија)

Тако је, Брле, ожежи...!

КРАСОЈЕВИЋ:

(Гледа кроз прозор)

Беже, друже мајоре!

ГВОЗДЕН:

(У слушалицу)

Алал вера, Бркићу, потпраши им реп! Још ћемо ми видети ко ће коме давати голове из офсајда!

КРАСОЈЕВИЋ:

Побегоше...!

ГВОЗДЕН:

Побегоше, Брле, ко зечеви! ...

(Поново грмљавина батерија)

Добро, Бркићу, доста, немој да претерујеш! Хоћу сад мало тишине. Здраво!

(Спусти слушалицу)

КАТАРИНА:

Је ли прошло?

ГВОЗДЕН:

Прошло, Каћа ... Е, доста ми је више ратовања. Једино још да доживим да ми се ћер уда, да видим унука, па да се пакујем за онај свет.

МИЛИЦА:

Примају, Гвоздене, тамо и без пртљага.

ГВОЗДЕН:

А ти си ми, Марићка, још на крај срца?

МИЛИЦА:

Како да не будем? Сав ћете ми есцајг поразбијати.

ГВОЗДЕН:

Нећу ја, но непријатељи.

КАТАРИНА:

Хајде, Милице, стави кафу да човек предахне.

МИЛИЦА:

Нисам ја кафе-куварица!

КАТАРИНА:

Хоћеш ли да ја кувам? Једна стара, беспомоћна и повређена старица?

МИЛИЦА:

Здравија си ти од мене.

КАТАРИНА:

Милице, нећемо ваљда сад лицитирати?

МИЛИЦА:

(Крене ка шпорету)

Глава ће ми данас пући.

ГВОЗДЕН:

Аха, видиш? А ја тако сваки дан. Какав је то посао, Каћа? Никад мира.

КАТАРИНА:

Ма, немојте ми ништа причати...

ГВОЗДЕН:

И кад одеш у пензију, опет те цимају. **З а п у с т и о** сам кућу на селу, стан, а о фарми да и не говорим. Краснојевићу, могу ли ја још овако?

КРАСОЈЕВИЋ:

Не можете, мајоре, никако.

ГВОЗДЕН:

Да ми је нека млада мушка рука, способна, окретна – све бих му оставио. А овако, не липши магаре до зелене траве.

КАТАРИНА:

Јесте. Наташа је златна девојка, штета што јој време тако иде.

ГВОЗДЕН:

Штета... и за њу, а право да вам кажем – и за вашег Небојшу.

МИЛИЦА:

Молим...?

ГВОЗДЕН:

Марићка шта би му фалило да се коначно скраси на једном месту?

КАТАРИНА:

Одавно ја о томе говорим.

МИЛИЦА:

Мој син је пунолетан и сам одлучује о својој судбини.

ГВОЗДЕН:

Видим и сам: сатови, фармерке, телефони... Марићка, добро знаш да су они ко створени једно за друго!

КАТАРИНА:

Прави човек каже ...

МИЛИЦА:

Вуковићу, шта ти хоћеш од мене?

ГВОЗДЕН:

Начекали смо се и начекали, **ч е к а ј у ћ и** да се њих двоје одлуче! Доста, бре!

КАТАРИНА:

Ако је за вајду, тако је.

МИЛИЦА:

Небојша нас ни за шта не пита, а камоли за своју женидбу.

ГВОЗДЕН:

Лако је теби и Андрији: ви имате сина, па може кад хоће. А шта да радимо ја и Љубинка? Да одем у гроб, а не видим унука?

МИЛИЦА:

Вуковићу, јеси ли ти дошао да ратујеш, или у **н а в о д а ц и л у к** ?

КАТАРИНА:

Милице, ти припази на кафу, а **п р и ј а т е** љ и ја ћемо све да договоримо.

МИЛИЦА:

Ништа ви нећете договорити, поготово не без мог мужа!

КАТАРИНА:

Он може само да забрља.

МИЛИЦА:

А ти си, мама, већ довољно забрљала, па би сад заиста могла мало да предахнеш.

ГВОЗДЕН:

Добро, где је Андрија? Кад ће доћи?

МИЛИЦА:

Доћи ће, кад дође.

ГВОЗДЕН:

(Катарини)

Госпођо, говорим као разуман човек: Љубинка и ја имамо пристојне пензије, имамо кућу на селу, добар стан, фарму пилића – коме ћу ја све то да оставим?

КАТАРИНА:

Потпуно вас разумем.

ГВОЗДЕН:

А они се воле, још кад су били – оволицни! Треба их само мало погурати, избити им бубе из главе.

МИЛИЦА:

Погурај ти своју војску, а не мог сина!

ГВОЗДЕН:

За његово добро, Марићка, за добро свих нас!

КАТАРИНА:

Ма, пустите ви њу, она није компетентна.

МИЛИЦА:

Ти си компетентна, бакутанер један!

КАТАРИНА:

Ето, чујете?... То је све утицај оног Марића.

МИЛИЦА:

С којим правом водиш главну реч у мојој кући?

КАТАРИНА:

Боже, ја волим моје дете ...

МИЛИЦА:

Ти хоћеш да га продаш!

ГВОЗДЕН:

Молим вас, полако ... Марићка, мислиш ли да сам ја будала?

МИЛИЦА:

Оно што мислим, задржаћу за себе.

ГВОЗДЕН:

Красојевићу, јесам ли ја будала?

КРАСОЈЕВИЋ:

Ниси, друже мајоре, колико ја знам.

ГВОЗДЕН:

Зар да фарму оставим неком гуланферу, који ће је расфућкати за десет дана?... А

Небојша је поштен и окретан дечко, он ће умети да обрне пару.

МИЛИЦА:

Јеси ли ти нормалан, Вуковићу? Мој син је стоматолог, а не пилићар.

КАТАРИНА:

Опет се она јавља? Ћути и кувај кафу, ово су пословни разговори.

ГВОЗДЕН:

У реду, стоматолог? И, што ће с дипломом? Да је окачи у излог? Јесам ли у праву или нисам?

КРАСОЈЕВИЋ:

Јеси, друже мајоре, колико...

ГВОЗДЕН:

Красојевићу, немој се ти стално јављати.

КАТАРИНА:

Господине мајоре, ја не знам на кога се она уметнула. Мој покојни Јован и ја имали смо осећај за посао – а она, смотана ко сајла.

МИЛИЦА:

Да си ти, Вуковићу, свршио неку школу, било би ти јасније.

ГВОЗДЕН:

Добро, нека! Хоће да вади зубе ... купићу му ординацију.

МИЛИЦА:

Опет он нешто купује? Није ово пијаца ...!

ГВОЗДЕН:

Али, шта ће му ординација?... Данас кажу: можеш да будеш приватни зубар, сутра ће рећи: не можеш ... Ја то знам, Марићка, ја сам ову државу правлио.

МИЛИЦА:

У томе и јесте ствар: направио си је за себе. Зато, живи у њој и уживај – а друге пусти на миру!

КАТАРИНА:

Мислим да је све утаначено. Остаје само да се закаже.

Зазвони пољски телефон. Красојевић подигне слушалицу.

КРАСОЈЕВИЋ:

(У слушалицу)

Штаб овде! Ти си, мудроњо? ... Молим? ... Извините, друже генерале, опростите,

слабе су везе ... Одмах, друже генерале, одмах ...

(Пружајући Гвоздену слушалицу)

Генерал Антић, из Команде ваздухопловства.

ГВОЗДЕН:

Ко? ... Изгледа да смо нешто зезнули...

(У слушалицу)

Мајор Вуковић, изволите, друже генерале ... Слушам ... Да, ја сам издао наређење за паљбу... Шта кажете, наши авиони?! ... Друже генерале, како сам могао знати да су то “црвени”? Не распознају се боје на толикој висини.

КАТАРИНА:

Наши су, значи ипак узлетели...!

ГВОЗДЕН:

(У слушалицу)

Да, упознат сам са сценаријом вежбе ... Разумем ... Прочитаћу поново... Више неће бити грешака ... Гарантујем, друже генерале ... Разумем, друже генерале!

(Спусти слушалицу)

“Ако нисте писмени, дајте другом да вам прочита!” ... Он то мени да каже?!

КРАСОЈЕВИЋ:

Немојте се секирати, друже мајоре. Није нам ни први ни последњи пут да нешто зајебемо.

ГВОЗДЕН:

Како га само није срамота? Кад су мене Швабе засипале бомбама, он је још пишкио у гаће!

КРАСОЈЕВИЋ:

Дилетант.

ГВОЗДЕН:

Нека од сад по небу лети шта год хоће, нећу ни прстом мрднути!

(Зачује се музика)

Који је сад ово андрак?

*Улази... шиптарско коло: на челу Андрија, а за њим, руку под руку, Махмут Мурићи на остали поштени Албанци. На крају добошар. Остали их забезекнуто гледају све док не **заврше** своју кореографију. Махмут приђе Катарини.*

МАХМУТ:

Драга госпођо Павловићи! Како ми је срце пуно тебе кад те видим.

КАТАРИНА:

Махмут Мурићи...!?

ГВОЗДЕН:

Красојевићу, који су ови?

КРАСОЈЕВИЋ:

’бем ли га...!

МИЛИЦА:

Ти си, значи, та птица?

МАХМУТ:

Грешка катастрофална, мени Андрија све објаснио!

МИЛИЦА:

(Андрији)

Шта си му објаснио?

МАХМУТ:

Немаш више бриге, ми браћа и сестре, ви Марићи, ми Мурићи. Ја ћу сада да вратим сав намештај, а ти, госпођо Павловићи, дођеш у свој стан, окречен, бео ко снег, да живиш и уживаш. Грешка катастрофална...!

ГВОЗДЕН:

Да није ово нека контрола из генералштаба?

КРАСОЈЕВИЋ:

Да распалимо, па шта буде.

ГВОЗДЕН:

Јес, ко по оним авионима ...

КАТАРИНА:

Значи, кајеш се?

МАХМУТ:

Кајем, од неба до земља.

КАТАРИНА:

Па, зашто онда то уради?

МАХМУТ:

Ех, зашто... Дошли жена и деца, избегли од иреденте. Зар да их пустим на улицу?

ГВОЗДЕН:

Сумњиво ...

КРАСОЈЕВИЋ:

Па, шта ћемо?

ГВОЗДЕН:

Ћути и прави се луд.

КАТАРИНА:

Али, зашто баш у мој стан?

МАХМУТ:

А где, него код пријатеља? ...

МИЛИЦА:

Па јес, право ти човек каже.

МАХМУТ:

Само, сада ствар готово. Мои брат Марићи и ја се све договорили. Ти опрости и остај ми здраво!

Махмут да знак добошару и овај удари у добош. Остали дохвате намештај и уз звуке шиптарског кола полако га носе и излазе са сцене. Добошар изађе последњи. Краснојевић спонтано почне да аплаудира, али га Гвозден оштро одмери погледом те овај престане.

ГВОЗДЕН:

Марићу, шта се ово догађа?

КАТАРИНА:

Ја ћу вам објаснити, госн **мајоре** ...

АНДРИЈА:

(Катарини)

Ви сте своје објаснили... и језик за зубе!

КАТАРИНА:

Ију, још ћу и батине да добијем ...

МИЛИЦА:

(Катарини)

И заслужила си их, да знаш.

АНДРИЈА:

Ја сам, Гвоздене, управо хтео тебе да питам: шта се ово догађа? Какве су ово жице, телефони, карте? Шта радите у мом стану? Ко вас је пустио унутра?

КРАСОЈЕВИЋ:

А ко је вас пустио унутра, друже мој? Како сте се уопште усудили да упаднете овамо?

АНДРИЈА:

Молим...?

КРАСОЈЕВИЋ:

Да, вас и ваше командосе! ... Каква дрскост!

АНДРИЈА:

Ко је овај параноик?

КРАСОЈЕВИЋ:

Тај пала ... пана ... тај "дотични" јесте официр за везу Командног штаба вежбе "Потковица "88"!

ГВОЗДЕН:

Полако, Краснојевићу ...

АНДРИЈА:

(Красојевићу)

Драго ми је, Андрија Марић, власник овог стана.

КРАСОЈЕВИЋ:

Нека си и свети Петар, не може се тако упадати у штаб!

АНДРИЈА:

А како траба?

КРАСОЈЕВИЋ:

Како... онако! Постоји начин! Шта да је наше обезбеђење отворило ватру на вас?

АНДРИЈА:

Нисам приметио никакво обезбеђење.

КРАСОЈЕВИЋ:

Ма немој! Неће обезбеђење да се испрси, ко за сликање.

АНДРИЈА:

Свака част вашем обезбеђењу, али, ја мислим да оно чува неку другу кућу.

КРАСОЈЕВИЋ:

Како? Шта? Друже мајоре, чујете ли ви ово?

ГВОЗДЕН:

Боље да не чујем.

КРАСОЈЕВИЋ:

Неометан ушао у срце нашег Командног штаба ... и још критикује!

ГВОЗДЕН:

Красојевићу, а да ти ипак сиђеш доле и вирнеш мало око куће?

КРАСОЈЕВИЋ:

Али, друже мајоре, то су проверени момци. Сигурно су се тако камуфлирали да их

нико живи не може наћи.

ГВОЗДЕН:

То ме нешто и брине, та камуфлажа... Иди ти, ђаво не спава. Ко зна шта оном генералу још може пасти на памет.

КРАСОЈЕВИЋ:

Разумем!

(Устане и дохвати чутуру)

ГВОЗДЕН:

Остави то. Чекаће те.

КРАСОЈЕВИЋ:

Разумем!

(Невољно остави чутуру и изађе)

ГВОЗДЕН:

И, кажеш, Андрија, нема никога доле?

АНДРИЈА:

Ни живе душе.

ГВОЗДЕН:

Страшно! Ето, докле је ова земља доспела: јавашлук, неодговорност... А онда се чуде одакле економска криза, одакле ово, одакле оно...

АНДРИЈА:

А одакле ти овде, то ми још ниси објаснио?

ГВОЗДЕН:

Шта да ти објашњавам, пријатељу, војска је војска... Ево, нећу ни ја тебе да питам где си покупио ону братију... Фифти-фифти. Ми смо овде, уосталом, разговарали о много важнијим стварима: о мојој ћерки и о твојем сину.

АНДРИЈА:

(Претећи)

Милице ...?

МИЛИЦА:

Ја сам само кувала кафу, а њих двоје су се домунђавали.

АНДРИЈА:

(Катарини)

Је ли тако, госпођо Павловић?

КАТАРИНА:

Боже, није ми ваљда забрањено да говорим у овој кући?

ГВОЗДЕН:

Андрија, буди разуман! Ми не морамо да се волимо – али наше пролази. Помозимо деци да нађу себе!

АНДРИЈА:

Деца нису ни слепа ни глува.

ГВОЗДЕН:

Али, овако како сада живе, на најбољем су путу да прокоцкају своју будућност.

АНДРИЈА:

Човеков је живот увек прокоцкан ...

ГВОЗДЕН:

Море, мани се те твоје филозофије ...

АНДРИЈА:

То је рекао Чехов.

ГВОЗДЕН:

Чекову свака част, али, мени се жури! Деца су лепа, здрава, млада, воле се – и треба да се узму!

АНДРИЈА:

Тек тако? С неба па у ребра?

ГВОЗДЕН:

А како? Почеће живот с оним о чему ја нисам могао ни да сањам.

АНДРИЈА:

То је ...?

ГВОЗДЕН:

То је, то је – све! Сутрадан по венчању, Љубинка и ја пакујемо кофере и у село. А њима стан, фарма, а ни књижицу не мислим да носим са собом.

КАТАРИНА:

Не брени, зете, пријатељи и ја ћемо све аранжирати.

АНДРИЈА:

Ако је све договорено, шта ћу вам ја?

ГВОЗДЕН:

Реци: да ли се слажеш?

АНДРИЈА:

А да ли се њих двоје слажу?

ГВОЗДЕН:

Ма, пусти децу, овде се ствар решава!

АНДРИЈА:

Вуковићу, забога, у ком ти веку живиш? И шта хоћеш од мене: писмену изјаву?

Г В О З Д Е Н :

Отац си му, бога ти!

АНДРИЈА:

Отац сам му од кад се родио, па ме није питао ни кад је изабрао студије, ни кад се дохватио с твојом ћерком!

ГВОЗДЕН:

Шта фали мојој ћерки? Да није кљаста и хрома?

КАТАРИНА:

Ију, Наташица је прави цветић!

АНДРИЈА:

Никада, Вуковићу, од вас нисам имао мира. Нисам могао да се посветим ни свом животу, а сада ни својој књизи! ... Вечито сте од некуда упадали! ... Упали сте после рата у моју кућу, а сада ми упадате у стан и у фамилију. Доста више! ... Удајте и жените кога хоћете, али ме, једном за свагда, ослободите ваших калкулација и махинација ... Педесет година на мојој грбачи намештате своје гузице и још увек их нисте наместили како треба!

ГВОЗДЕН:

Марићу, нисам ја све сам измислио. Било је и нада мноштво попова! Рекли су:

Г в о з д е н е, ти ћеш да станујеш овде. Разумем!

АНДРИЈА:

А теби тешко пало, доделили су ти шупу, је ли? Ниси се питао чија је то кућа, да ли је неко крв пропљувао да би је саградио?

ГВОЗДЕН:

Знао сам ја и онда да не радимо све како треба... али, коме се то тада смело рећи?... Није то ваљало, али, не ваља ни ово данас: пљуј па пљуј, и правог и кривог! ... Кажеш: отео сам ти кућу, сматраш ме лоповом, разбојником ... Нека буде ... Ево, сад ти све враћам. Дајем твом сину!

КАТАРИНА:

Поштено.

(Звони пољски телефон)

Немојте се деранжирати, госн мајоре, ја ћу.

(Подигне слушалицу)

Командни штаб! ... Нисам ти ја мудроња, барабо једна!

ГВОЗДЕН:

Каћа, не спуштај!

(Узме слушалицу)

Мајор Вуковић! ... Реци, слушај... “5:5”! Алал вера! Тако се игра фудбал, сад само у напад! ... А? Шта си још хтео? ... Пробили су фронт? Где? ... Ау, па то је овде иза ћошка...

(Детонације)

... Чујем, сигурно да чујем. Где је Бркић? ... Погинуо и отишао кући?! Ко је то смислио? ... Наредба одакле?... Па да, Команда ваздухопловства, генерал Антић. То је због оних авиона, мајку им авионску. Ко да ја немам друга посла, но да зевам у небо и гледам лете ли “црвени” или “плави” ... Знај да је тешко. Слушај ме добро, буразеру: издржите, до последњег! Ја ћу одавде покушати да запушим ту рупу на фронту ... И обавести ме одмах ако падне још неки гол. Здраво! ...

(Окреће ручицу т е л е ф о н а . Осталима)

Видите, непријатељ само што ми није за врат скочио, а ви ми овде терате контру ...

(У слушалицу)

Ало, дивизион? Мајор Вуковић на вези! ... Шта радиш, војниче, спаваш? ... Дај ми команданта, хитно! ... Момчило, ти си? ... Чуј: пробили су се! ... Да, сасвим неочекивано ... Не знам да ли је то предвиђено сценаријом, али, они клипшу према нама! ... Колико? Две батерије? Где су остали?... Која резерва, потребни су одмах овамо! ... Човече божји, остави се сценарија, видиш да агресор тера, по своме! ... Момчило, ако те прођу, одосмо до ђавола и ја и ти – и сценаристи! Здраво!

(Спусти слушалицу)

... Андрија, пријатељу, да попијемо по једну и закључимо посао.

(Наспе себи и Андрији. Подигне ч а ш и ц у . Андрија не прихвата)

АНДРИЈА:

Гвоздене Вуковићу, ти си луд.

ГВОЗДЕН:

Па да, то ми је хвала...

КАТАРИНА:

Упозорила сам вас, пријатељу, да је он деструктиван.

АНДРИЈА:

Сад чак и поклањаш оно што није твоје!

ГВОЗДЕН:

Ја уопште не разумем о чему говориш. Разумеш ли га ти, Каћа?

КАТАРИНА:

Ја?! Оставите шалу ...

АНДРИЈА:

Разумећете, помоћи ће вам већ неко у томе.

ГВОЗДЕН:

Ма немој? Мислиш да комунисти само треба да оду на онај свет, па ће ова земља процветати?

АНДРИЈА:

Ко говори о комунистима ...

ГВОЗДЕН:

Ти, друже мој, и теби слични! Постала је права мода и бизнис да се пљује по нама.

Криви смо и што су Турци овде били пет стотина година.

АНДРИЈА:

И ви ћете бити толико, шта се ту може?

ГВОЗДЕН:

А томе сигурно и пишеш у том свом породичном роману ...

АНДРИЈА:

То је социолошка студија, а не роман!

ГВОЗДЕН:

У реду. И кад је напишеш, шта онда? Шта си доказао?

АНДРИЈА:

Шта сте ви доказали, мајку вам вашу? Да неко може годинама да лаже и маже, а да при том живи све боље и боље!

ГВОЗДЕН:

Није ваљда да цео народ тако мисли?

АНДРИЈА:

Који народ? Прогласили сте га својом дедовином и распродали, парче по парче.

КАТАРИНА:

Ју, нисам знала да је и млађи свет овако залуђен политиком.

ГВОЗДЕН:

И још увек ме покушаваш убедити да пишеш само социолошку студију?

АНДРИЈА:

Немам ја тебе шта да убеђујем! Моја књига је моја ствар и ничија више.

ГВОЗДЕН:

Ваљда ћеш је понудити неком издавачу?

АНДРИЈА:

Ни то те се не тиче!

ГВОЗДЕН:

Забога, Андрија, видиш ли како је данас тежак живот: не можеш сина да

з а п о с л и ш, не можеш Милици да издејствујеш пензију – како ћеш књигу да објавиш? Мислиш да за то не треба веза?

АНДРИЈА:

Твоја сигурно не!

ГВОЗДЕН:

Него чија? Ти исти који данас пљују по комунистима, иза леђа читалаца једу с њима из истог тањира. Ако сам са села, знам и ја понешто о литератури.

АНДРИЈА:

Штампаћу је приватно.

ГВОЗДЕН:

У колико примерака? Педесет?... Шта би твој отац рекао на толики тираж?

АНДРИЈА:

Вуковићу, не дирај мог оца ...!

КАТАРИНА:

Полако, људи, полако ... Дискутујте парламентарно.

ГВОЗДЕН:

Андрија, буди реалан: свака част твом оцу и штампарији “МАРИЋ” – али, то је било... и прошло је.

АНДРИЈА:

Марићи су први унели ротациону пресу у Србију, док су Вуковићима још висиле вериге у дневној соби!

ГВОЗДЕН:

Висе и данас, мој пријатељу, па шта? Ко ме је боље?

КАТАРИНА:

Је ли вам баш о главу да све то данас истерате на чистину?

ГВОЗДЕН:

Мени, богами, није. Андрија, то ти је књига и по – и више збора нема!

АНДРИЈА:

Не тражим ја аминовање, али, ако се неки разговор заподене, ред је и да се заврши... Шта ви мислите, да причам ... зато што сам се напио? Пет година обијам

библиотеке, архиве, скупљам грађу, зашто? Гвоздене Вуковићу, има на овом свету и важнијих ствари од удадбе и женидбе!

ГВОЗДЕН:

Реци ми бар једну.

АНДРИЈА:

Шта то вреди? Ти си убеђен како је мени стало да извргнем руглу тебе и твоју братију?... Али не, ја у својој књизи сагледавам ствари много шире и свеобухватније: социјализам, капитализам – то су само облици власти, зрнца песка у пустињи људске цивилизације!

У току последње реплике на сцену су ушли Небојша и Краснојевић придржавајући у средини капетана Миту који се клати и који подригне на последње Андријине речи.

ГВОЗДЕН:

Мито, гром те спалио!? Шта си то урадио ...?

МИТА:

Сун ... чаница, друже мајоре.

ГВОЗДЕН:

Осећам одавде ту сунчаницу. Краснојевићу, води га у купатило!

МИЛИЦА:

Стани, полако. Скидај те блатњаве чизме!

МИТА:

Главу дајем, чизме не дајем!

МИЛИЦА:

Е, нема онда ни купатила!

КРАСОЈЕВИЋ:

Како, молићу нема? Малопре је било ту?

МИЛИЦА:

Малопре је малопре! У међувремену – треснула бомба, право у шољу!

АНДРИЈА:

То се зове прецизност...

ГВОЗДЕН:

Красојевићу – упрти га на леђа и марш с њим у купатило!

КРАСОЈЕВИЋ:

На леђа? Друзе мајоре, погледајте га колики је ...!

ГВОЗДЕН:

На извршење!

КРАСОЈЕВИЋ:

Јеби га, ово ко у старој Југославији...

(Упрти Миту на леђа и једва изађе са сцене)

ГВОЗДЕН:

Небојша, јеси ли довео војску?

НЕБОЈША:

Нисам.

ГВОЗДЕН:

Како ниси...?!

НЕБОЈША:

Отишли сви на утакмицу. Само је капетан остао.

ГВОЗДЕН:

Скандал! ... За ово ће неко морати да одговара!

АНДРИЈА:

Хоће, Вуковићу, кад бандера пролиста...

КАТАРИНА:

Пријатељу Гвоздене, смирите се. Мислите на своју породицу, на своју Наташицу.

ГВОЗДЕН:

У праву сте, пријо, потпуно сте у праву ...

КАТАРИНА:

Ви сте своје одужили. Нека сада млађи трљају главу.

ГВОЗДЕН:

Како ме ви добро разумете...

КАТАРИНА:

Нисте ви криви што војска нема домаће васпитање. То су млади људи, на одговорност треба позвати њихове родитеље.

ГВОЗДЕН:

Тачно! А није лако бити родитељ.

КАТАРИНА:

Није, пријатељ? Гвоздене, ни мало! Али, ви сте осветлили образ: ваше дете – ваша

светиња! Живели...!

(Подигне чашицу)

ГВОЗДЕН:

(Подигне чашицу)

Живели пријо! ... А сада, сине мој Небојша, седи.

НЕБОЈША:

Зашто?

ГВОЗДЕН:

Јеси ли за једно пиће?

НЕБОЈША:

Хвала, други пут.

КАТАРИНА:

Хоћеш ли да ти бака замеси колаче?

НЕБОЈША:

Шта вам је? Оставите ме на миру.

ГВОЗДЕН:

Тако је, пустите дете ... Небојша, сине, види да ти кажем: јеси ли чуо за бајку о Ромеу и Јулији?

АНДРИЈА:

Ово је и за мене изненађење.

НЕБОЈША:

Каква бајка? Јесте ли ви сви пијани?

ГВОЗДЕН:

Боже сачувај!... Елем, Ромео и Јулија су били млади, лепи и јако су се волели. А њихови родитељи ... се нису волели. И како су се њих двоје волели, а њихови родитељи се нису волели, они нису могли да се воле ... Разумеш?

НЕБОЈША:

Не.

АНДРИЈА:

То не би разумео ни Шекспир.

ГВОЗДЕН:

Ствар је проста: да бисмо спречили трагедију, ја и твоји родитељи, и твоја бака, одлучили смо да теби и Наташи дозволимо да се венчате!

НЕБОЈША:

... Хоћете ли да поновите?

ГВОЗДЕН:

Постаћемо фамилија, зете мој драги!

НЕБОЈША:

Ћале, јеси ли ти дао дозволу да се венчамо?

АНДРИЈА:

Наравно, сине. Зар да се убијеш у некој мрачној гробници?

НЕБОЈША:

А ко је рекао да ми хоћемо да се венчамо?

АНДРИЈА:

Твој таст.

КАТАРИНА:

Чекај, чедо бабино, да ти ја све објасним ...

НЕБОЈША:

Шта да ми објасниш? Ма, носите се сви у п ... материну!

Зазвони телефон, Катарина махинално подигне слушалицу.

КАТАРИНА:

Ало?... Који генерал?.. Ма, носи се, Антићу, у п... материну!

(Спусти слушалицу)

Небојша, какав је то речник? Пријатељ Гвозден ти жели најбоље!

Утрчи Стевановићка, поцепана и изгребана, с поцепаном заставом у рукама.

СТЕВАНОВИЋКА:

Друже мајоре, отела сам ратну заставу “плавих”...!

ГВОЗДЕН:

То је застава фудбалског клуба, идиоте један!

Уђе Красојевић са чизмама из којих се цеди вода.

КРАСОЈЕВИЋ:

Опране чизме, друже мајоре, по вашем наређењу!

ГВОЗДЕН:

А где је капетан?

КРАСОЈЕВИЋ:

Још увек се центрифугира.

ГВОЗДЕН:

Боже, дај ми снаге да данас никога не убијем ...

Утрчи Наташа у униформи ТО.

КАТАРИНА:

Ево и снајкице ...!

НАТАША:

Тата, пробали су фронт! Опкољени смо!

Гвозден зграби телефон и почне да окреће ручицу.

ГВОЗДЕН:

(У слушалицу)

Ало?... Ало? ... Стево, јеси ли то ти? ... Где је Стева? ... Погинуо? Нека је погинуо, реци ми, куда је отишао?... На пецање? Дабогда се удавио! ... Ало, противавионска?

... Противавионска, јави се! ... Ало, дивизион? ... Ко си ти? ... Шандор? Који Шандор? ... Чобанин? Где је војска, Шандоре? Где су топови? ... Не топови – топови! ... Ало? ... Ало? ...

(Залупи слушалицу)

НАТАША:

Тата, шта ћемо да радимо?

ГВОЗДЕН:

Ти се удајеш, то ћемо да радимо!

НАТАША:

Како...?

ГВОЗДЕН:

Овако како ти кажем! Удајеш се за Небојшу, колико сутра...!

АНДРИЈА:

Ћери моја, дођи да те загрим.

НАТАША:

Не пада ми на памет!

ГВОЗДЕН:

То је наређење!

НАТАША:

Небојша, шта је ово?

НЕБОЈША:

Појма немам.

ГВОЗДЕН:

Немаш, је ли? А копиле си умео да направиш?

КАТАРИНА:

(Прекрсти се)

Оче наш, не воведи нас во искушеније ...

МИЛИЦА:

Вуковићу, о чему ти говориш?

ГВОЗДЕН:

(Наташи)

Мислиш да не знам да си у другом стању ...?!

НЕБОЈША:

Наташа... је ли то истина?

АНДРИЈА:

Другови, удаљили смо се од Шекспира.

Улази мокар капетан Мита.

МИТА:

Опростите, где бих могао да се окачим?

Звони телефон. Краснојевић подигне слушалицу.

КРАСОЈЕВИЋ:

(У слушалицу)

Ало? ... Мудоњо, жив си? ... Шта кажеш: “6:5”? Ура, победили смо! ... Не чујем, за кога? ... Ало? Ко је победио?... Ало? ... Ало? ...

Утрчи Љубинка Вуковић, унезверена и задихана, носећи у свакој руци по једно живо пиле.

ГВОЗДЕН:

Љубинка, само си ми ти фалила!

ЉУБИНКА:

Фали теби даска у глави, Гвоздене Вуковићу! ... Док се ти овде зевзечиш, Шиптари ти освојише фарму!

ГВОЗДЕН:

Како “освојише”...?

ЉУБИНКА:

Ко од шале! Кажу: такав је договор. Шта си се с њима договорио, мајку ти сепаратистичку?

ГВОЗДЕН:

Ништа, Љубинка, очију ми...

ЉУБИНКА:

Ко је онда, ако ниси ти?

ГВОЗДЕН:

(Покаже на Андрију)

Он.

АНДРИЈА:

Шта ја?

ГВОЗДЕН:

Ти си их послао на моју фарму!

АНДРИЈА:

Вуковићу, како би било да измериш температуру?

ГВОЗДЕН:

Платићеш ми за ово, пропали буржују!

АНДРИЈА:

Хоћу, али тек кад ти измириш своје дугове, пропала комуњаро!

ГВОЗДЕН:

С ким сам ја хтео да се ородим...

АНДРИЈА:

Радије би се с алигатором ородио!

КАТАРИНА:

Оче наш, шта се ово догађа? И докле? И какав ће бити крај?

Затамњење.

КРАЈ